

1213

Dues

(ALDC, VIII, 1959. *Dos galls/Dues gallines*)

El cardinal masculí *dos*, “un més un” (*DIEC*), del llat. *dŭos*, acusatiu de *dŭo*, tenia una forma de femení, *dues* (< llat. *dŭas*), reflectides una i altra en la llengua antiga (tipus *dos galls/dues gallines*), però ja aleshores assistim en els nostres dialectes a un ús invariable de *dos* tant per al masculí com per al femení (tipus *dos galls/dos gallines*). Es tracta d’un ús alternatiu, polimòrfic, com es pot observar en la doc. bal.: eiv. “dos tevelloles”/“dues vegades”, *Scripta* 2009; men. “dos vilas”/“duas parts”, *Scripta* 2011; mall. “dos relles”/“dues naus”, *Scripta* 2013. L’ús invariable de *dos* s’explica per analogia amb els cardinals que segueixen a *dos*, invariables (*tres*, *quatre*, *cinc*, etc.); seguint l’exemplificació dels dialectes baleàrics, al llarg dels segles s’imposa una de les dues formes sobre l’altra, segons els dialectes: en mall. i men. triomfa la distinció (*dos/dues*),

mentre que l’eiv. es decanta per una sola (*dos*), comuna als dos gèneres, potser ajudada pel val., àrea amb la qual s’han sovintejat les relacions comercials, pesqueres, religioses amb l’eivissenc (cf. Veny, 1999 a: 102-106).

En val. i cat. nord-occ. devia haver-hi una situació semblant, amb victòria de *dos* [f.]; la part occidental del ross. registra *dos* invariable, probablement pel contacte amb el fr. on *deux* no té variació de gènere.

Quant a *dos*, notem l’obertura eventual de la *o* ([dɔs]) i el seu tancament en [u] en ross. ([dus]); pel que fa a *dugues*, “pronúncia familiar” (*DECat*), la presència d’una consonant antihiàtica, com dial. *cuga* ‘cua’.

La distinció *dos/dues* és normativa des del *DOrt*, 1917; el *DIEC*₂, 2007 admet també *dos* invariable.

